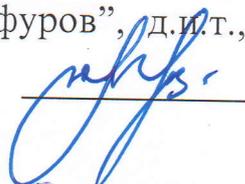

«Тасдиқ мекунам»

Ректори МДТ “Донишгоҳи
давлатии Хучанд ба номи
академик Б. Гафуров”, д.и.т.,
профессор
Усмоинова А.И.

«декабрь» 2022 с.

ТАҚРИЗ

ба кори диссертатсионии Боқизода Домулло Зафарҷон дар мавзӯи
Тозакунии обҳои шорандаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунӣ аз
металлҳои вазнин (дар мисоли ЧДММ «Тоҷфилиз»), барои дарёфти
дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 25.00.27 –
Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия

Рӯз аз рӯз аҳолии кишварамон ва корхонаҳои саноатӣ зиёд
шуда истодаанд ва нарасидани оби нушоки ба назар мерасад. Илова ба
ин баъзе корхонаҳои саноати фаъолиятшонро бе об ба роҳ монда
наметавонанд ва дар натиҷаи фаъолиятшон обҳои шоранда ба вучуд
меоянд, ки боиси нигаронӣ мешавад. Яке аз онҳо ЧДММ “Тоҷфилиз”
маҳсуб ёфта, воқеъ дар шаҳри Бӯстон ҷойгир мебошад. Дар ин корхона
бо усули электролиз рӯйи маҳсулотҳои сохтмониро рӯйпуш мекунанд ва
дар натиҷа оби шорандаи таркиби химиявиаш мураккаб ҳосил
мешавад. Ифлоскунандаи асосии оби шорандаи ин корхона металлҳои
вазнин ба ҳисоб рафта, дар сурати тоза нанамудан боиси ифлосшавии
муҳити атроф мегардад.

Аз ин лиҳоз, зарурияти ҳалли муаммои экологии тозакунии оби
шорандаи корхонаи мазкур аз металлҳои вазнин масъалаи актуалӣ
буда, усули асосии тозакунии он ин усули коагулятсионӣ муайян
шудааст. Технологияи тозакунии обҳои шоранда бо усули номбурда
барои Тоҷикистон мавқеи муҳим дошта ва аз ин нуқтаи назар актуалӣ

будани самти таҳқиқоти кори диссертациони унвончӯ Боқизода Д.З.-ро муайян менамояд.

Барои ба ин ноил гардидан унвончӯ мақсад гузошт, ки таҳияи технологияи тоза кардани оби шорандаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунӣ аз ионҳои руҳ, оҳан ва мис бо усулҳои физикию химиявӣ ҳангоми истифодабарии реагентҳои гуногуни химиявӣ ва баланд бардоштани беҳатарии экологии муҳити зист таҳқиқ карда мебарояд ва ин муаммо ҳалли худро пайдо намуд.

Унвончӯ натиҷаҳои кори диссертациониаширо дар ин самт бо 7 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои аз ҷониби КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия дода шуда ва 6 мақолаи илмӣ дар маҷмуи маводҳои конференсияҳои байналмиллалӣю ҷумҳуриявӣ ба таъбирасонидааст. Ғайр аз ин унвончӯ ба ихтироъ нахустпатенти Ҷумҳурии Тоҷикистонро соҳиб мебошад.

Диссертатсияи номзодии Боқизода Д.С. аз сарсухан, қисми назариявӣ, қисмҳои методӣ ва таҷрибавӣ, таҳлили натиҷаҳо, хулосаҳо, рӯйхати адабиётҳои истифода шуда ва замимаҳо иборат буда, дар ҳаҷми 118 саҳифаи матни компютерӣ навишта шудааст. Инчунин кори мазкур 11 ҷадвал ва 34 расмро дар бар мегирад. Рӯйхати адабиётҳои истифода шудаи он бошад аз 107 номгӯй иборат мебошад.

Дар муқаддима ва тавсифи умумии кор мубрамияти мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои кори диссертационӣ фаҳмонида шудаанд ва аҳамияти илмӣ ва амалии онҳо бешак дида мешавад.

Дар боби якуми кори диссертационӣ таҳлили маълумоти адабиёт оид ба асосҳои технологияи тоза кардани обҳои шоранда аз металлҳои вазнин оварда шудааст. Боб бо баёни вазифаҳо ба охир мерасад.

Дар боби дуюм ҷойгиршавӣ ва хусусиятҳои объекти таҳқиқшаванда ва натиҷаҳои таҳқиқи параметрҳои физикию химиявӣ бо усулҳои атомӣ-абсорбсионӣ, титриметрӣ ва турбидиметрии обҳои

шорандаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунии ЧДММ «Тоҷфилиз» пешниҳод ва муҳокима карда шудаанд.

Дар боби сеюми он бошад натиҷаҳои таҳқиқоти раванди беоҳангардонии маҳлул, бо усулҳои химиявӣ ва коагулятсионӣ тоза кардани он аз руҳ, оҳан ва мис муҳокима карда шудаанд. Омилҳое, ки ба дараҷаи тоза шудани маҳлули коркардшуда аз руҳ, оҳан, мис ва дигар параметрҳои физикию химиявӣ таъсир мерасонанд, таҳқиқ карда шудаанд. Ҳамчунин нақшаҳои технологии тозакунии оби шоранда оварда шудаанд ва усули беҳтарини тозакунии он, ки усули коагулятсионӣ муайян шудааст, нишон дода шудааст.

Кори диссертатсионии Боқизода Д.З. аз навгониҳои илмӣ иборат буда, чунин оварда шудаанд:

- таҳқиқи таркиби физикию химиявии маҳлули коркардшудаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунӣ;
- таҳқиқи раванди беоҳангардонии маҳлули коркардшудаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунӣ;
- таҳқиқи вобастагии дараҷаи тозакунии маҳлули коркардшуда аз руҳ, оҳан ва мис ҳангоми параметрҳои гуногун;
- таҳқиқи тағйирёбии электроноқилияти хос, дараҷаи шӯрӣ ва TDS-и маҳлул дар вақти истифодабарии усулҳои химиявӣ ва коагулятсионӣ;
- таҳқиқи таъсири рН-и муҳит ба раванди тоза кардани маҳлули коркардшуда аз руҳ, оҳан ва мис бо усулҳои химиявӣ ва коагулятсионӣ;
- таҳқиқи таъсири ҳарорат ба раванди аз руҳ, оҳан ва мис тоза кардани маҳлули коркардшуда бо усули коагулятсионӣ;
- таҳқиқи вобастагии тирагии маҳлул аз омилҳои раванди тозакунии маҳлули коркардшуда аз руҳ, оҳан ва мис дар вақти истифодабарии усулҳои химиявӣ ва коагулятсионӣ;

- тартиб додани нақшаҳои нави асосии технологии раванди тоза кардани маҳлули коркардшуда аз руҳ, оҳан ва мис дар вақти истифодабарии усулҳои химиявӣ ва коагулятсионӣ.

Дар кори диссертатсионӣ унвонҷӯ аввалин шуда нақшаи технологии тозакунии оби шорандаи корхонаи дар боло зикр гардида бо усули коагулятсионӣ кор карда баромадааст ва ба шиносномаи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия, бо бандҳои зерин ҷавобгӯ мебошад (ин бандҳо бо забони русӣ оварда мешаванд):

1. Теоретические и методологические основы гидрологии, гидрографии, речного стока, лимнологии, русловых и устьевых процессов, гидрохимии, гидроэкологии.

5. Проблемы взаимодействия поверхностных и подземных вод, научные основы совместного использования подземных и поверхностных вод, особенности влияния подземных вод на гидрохимические характеристики рек.

9. Разработка теории и методологии гидроэкологии, изучения водных экосистем, теории взаимодействия абиотических и биотических компонентов этих систем, методов оценки экологически значимых гидрологических и гидрохимических характеристик.

10. Разработка научных основ обеспечения гидроэкологической безопасности территорий и хозяйственных объектов, экономически эффективного и экологически безопасного водопользования и водопотребления, планирования хозяйственной деятельности в областях повышенного риска опасных гидрологических процессов, защиты водных объектов от истощения, загрязнения, деградации, оптимальных условий существования водных и наземных экосистем.

Дар кори диссертатсионӣ муаммоҳои ҳифзи захираҳои обӣ, раванди гидрохимия ва ҳифзи муҳити зист таҳқиқ карда шудаанд.

Натиҷаҳои ба даст овардаи Боқизода Д.З. натиҷаҳои илмӣ маҳсуб ёфта, хулосаҳои ба далелҳо муфассал оварда шудаанд. Ҳолати

асосии кори диссертатсия дар автореферат инъикос ёфтааст ва мақолаҳои нашрнамуда пурра ба кори мазкур таалуқ доранд.

Ба ҳамаи ин таҳқиқотҳо нигоҳ накарда дар кори мазкур баъзе камбудихо низ ошкор шудаанд, ки дар зер оварда мешаванд:

1. Дар боби якум маълумоти кам оид ба тарзи тозакунии обҳои шоранда дарҷ гардидааст.

2. Дар боби дуюми диссертатсия маълумот кам оиб ба тарзи кори таҷҳизотҳо оварда шуда ва расми онҳо оварда нашудааст.

3. Дар диссертатсия хатогиҳои ченкунии таҷҳизотҳо нишон дода нашудаанд.

4. Дар автореферати кори диссертатсионӣ баъзе камбудихои техникӣ ҷой доранд.

Дар умум камбудихои овардашуда ба мазмуни аслии кори диссертатсионӣ ҳалал ворид намекунанд ва ҷиҳати тавсиявӣ доранд.

Диссертатсияи унвонҷӯ дар мавзӯи Тозакунии обҳои шорандаи истеҳсолоти масолеҳи маҳкамкунӣ аз металлҳои вазнин (дар мисоли ЧДММ «Тоҷфилиз»), барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия пурра ҷавобгӯ мебошад.

Кори диссертатсионии Боқизода Домулло Зафарҷон ба талаботи “Низомномаи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ” (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №267 аз санаи 30.06.2021с.), ки аз тарафи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад ва муалифи он барои сазовор шудан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯйи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия арзанда мебошад.

Тақриз дар маҷлиси кафедраи географияи табиӣ, факултети геоэкологияи МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик

